

Anica Vlašić-Anić

Kolektivno autorstvo: neslučajna 'savršenost' Kuglinih 'kao-da' ne/znatnih 'nesavršenosti'

Primjerice, problem autorstva – u teatru, inače, tako mistificiran, izvitoperen, i tako bolan, u **Kugli** se, čini se, uopće ne postavlja. Važna je cjelina, važan je učinak. Sve drugo je sporedno. Imenima tvoraca predstave ne razmeće se bahato, ona se mogu lako saznati, ako koga baš zanimaju, međutim, njima se ovdje ne trguje. Poput kakvih anonimnih sred-njovjekovnih obrtnika članovi **Kugle**, samozatajno, predočuju svoju žuljevitou ustrajnost kao ono najbitnije. Utoliko se, ako se hoće, može, s punim pravom, govoriti o **Kuglinoj** ponovnoj afirmaciji kazališta kao **zanata**, o časnosti, opet napokon, toga zanata. O međuljudskom poštenju kao razotkrivenoj nuždi zadobijanja prava na kazališno pitanje, na taj jezik. Pitanje o čovjeku ovdje je, gotovo, **rukotvorina**, a moral nešto sasvim taktično.

[MATAN 1979: 84-85]

Kolektivnost autorstva neslučajna je, ishodišna ne/malenost 'savršenosti' Kugla-glumišnih brojnih 'kao-da' ne/znatnih 'nesavršenosti': nezaobilazna je, konstitutivna i, nesumnjivo, jedna od najmarkantnijih generativnih kategorija kazališno-ne/umjetničkoga mišljenja, stvaranja i življenja teatra Kugla – glumišnim predstavama – događanjima i ugođajima & akcijama & pro/vokacijama. Duhovna provenijencija njezine kategorijalne konstitutivnosti u svakoj je od izvedenih akcija Kugla glumišta neodvojiva od **nove (ne)umjetničke ko/autorske etike i po/etike**: univerzalne i sveobuhvatne, kontinuirano duboko osvještavane kao – nadasve neodvojive od **bitnosti cjeline, a sporednosti svega ostalog** [»Važna je cjelina, važan je učinak. Sve drugo je sporedno.« (Matan 1979: 84)]. Neodvojive, dakle, od:

1. ne samo polazišne, multikompleksne **CJELINE KO/AUTORSKOGA KOLEKTIVA** koji iza svake akcije, koju beziznimno

potpisuje kao **KUGLA GLUMIŠTE**, dosljedno stoji kao **GRUPA** – i to, u biti, **GRUPA »ROCKERA KOJI SE BAVE KAZALIŠTEM«** (Burić R/2007); svakako: **ROCKERA U UNIVERZALNO** (i 'mekano' i 'antikulturalno-bijesno') citatno**POLEMIČNIM** (Oraić-Tolić 1990), bekompromisno ustrajnim i časnim, »**pravim**« (Plenzdorf 1972) – »**KUGLA-FLAKER/OVSKIM** (Flaker 1976) **TRAPERICAMA**«¹

Postoji samo jedna vrsta pravih traperica. Tko je pravi nosač traperica zna na koje mislim. Što ne znači da je svatko tko nosi traperice – pravi nosač traperica. Većina ni ne zna što to ima na tijelu. Uvijek bih se žderao kad bih vidio nekog dvadesetpetogodišnjeg kita s trapericama koje bi navukao preko svojih masnih kukova i svezao na struku. Kod toga su traperice hlače za kukove, ako nisu dovoljno uske i jednostavno zbog otpora i trenja ostanu gore. Uz to se dakako ne smije

PROBE POD OTVORENIM NEBOM ISPRED FRANCUSKOG PAVILJONA U KRUGU SC-A U SAVSKOJ 25: HRVOJE GRGIĆ-GRGA, IGOR ŠULJIĆ, ZORAN ŠILOVIĆ-ŠILO, LIDIJA PRIJAM, ANICA VLAŠIĆ, VLADIMIR DAJKOVIĆ-AJK, ZLATKO BURIĆ-KIČO, SMILJANA JELČIĆ-IVANOŠIĆ, DARKO BLASLOV-LIMA, MILAN VUKŠIĆ-CIKI, RENATA DEMIROVIĆ-PERSA, DUNJA KOPROLČEC-BURIĆ, ŽELJKO ZORICA ŠIŠ. FOTO: MLADEN BABIĆ-BABA

imati masne kukove, a nikako debelo dupe, jer se one tada ne daju zakopčati. To dvadesetpetogodišnjaci uopće ne kuže. To je isto tako kao kad je netko po znački komunist, a kod kuće mlati svoju ženu. Mislim time reći da su traperice stav, a ne hlače.

Ulrich Plenzdorf, *Nove patnje mladoga W.*, 1972.

2. ne samo **CJELINE** Kugla-glumišnih **ESTETSKO-PO/ETIČKIH** PROŽIMANJA 'ne/kazališnosti' igre, život/tvornosti sna i uob(l)ičavanja ljepote u kolažno-montažnim ritmovima pretapanjâ **NE/UMJETNOS(NOS)TI** KAZALIŠTA I **NE/ŠVAKODNEVNOS(NOS)TI ŽIVOTA**;²
3. već i **CJELINE** kao sveukupnosti posve jednakobitna značaja, kako **IZVOĐENJA&P(R)OKAZIVANJA&DOGAĐANJA** Kugla-glumišnih predstava&akcija, tako i **SAMOGA PROCESA** NIHOVE »socijalne situacije proizvodnje« (Burić R/2007) kao pokušaja **KOLEKTIVNA** ostvarivanja&življenja **NOVOGA KUGLA-KAZALIŠNOG** BITI.

Pojam **nove, antitradicionalne umjetničke etike** nezaobilazan je u sustavima brojnih utjecajnih umjetničkih po/eti-

kâ i estetikâ XX. stoljeća – ponajprije povijesnih, poput npr.: čitave panorame zapadnoeuropskih avangardno-izamskih,³ napose izmo-izamske dadaističke (Vlašić-Anić 1997, 2001, 2004), nadrealističke (Dali 1974; Breton 1971) ili impertinentističke [»Naš impertinentizam uopće ne želimo akumulirati u izuzetna djela! Mi čak nismo ni osobita škola pjesništva, slikarstva ili muzike. Poričemo, da je talent nešto dobro, što bi ljudima davalo više prava na njihovo petljanje. **Mi poričemo, da se djelo Jednoga čovjeka može smatrati isključivo njegovim djelom!**];⁴ a potom i brojnih estetikâ **dramskih pravaca XX. stoljeća** (Selenić 1971) – Kugla glumištu vremenski znatno bližih. To su npr.: 'MLADOFREAKOVSKA' dramska estetika »**starog magnetofona s potrošenim baterijama**«⁵ Roberta Boba Wilsona (koreografa, slikara, kipara, dizajnera i videoumjetnika koji je surađivao s Williamom S. Burroughsom, Davidom Byrneom, Allenom Ginsbergom i Tomom Waitsonom);⁶ **ANTIKOMERCIALNO-ALTERNATIVNA** estetika *The Living Theatre* (New York, 1947) Juliana Becka, Judith Maline i Erwina Piscatora;⁷ »**ŠEZDESETOSMAŠKA**« ULIČNOTEATRSKA esteti-

ka *Welfare State Internationala* (London, 1968) Rogera Colemana, Johna Foxa, Sue Gill, Adriana Mitchella i drugih;⁸ ANTIDIKTATORSKI POLITIČKO-ANGAŽIRANA estetika argentinske grupe *Libre Teatro del Libre* (Córdoba, 1970) Lindora Bressána, Cristine Castrillo, Marie Escudero, Graciele Ferrari, Susane Pautasso, Pepea Robleda, Oscara Rodrígueza, i Roberta Videle;⁹ te napose i NEPOSREDNO, SURADNIČKI AKTUALNA – ULIČNOTEATARSKA estetika nizozemske kazališne družine *Dogtroep* (Amsterdam, 1975–2008) Cathrien Bos, Lina Hellingsa, Paula de Leeuwa, Warnera van Welyja i Josa Zandvlieta.¹⁰ Dakako, u ovom su nizu neizostavne još: RANOEKSPRESIONISTIČKA estetika – *Kraljeva* (1917) i *Kristofora Kolumba* (1918) Miroslava Krležje; 'PREDŠEDES-SETOSMAŠKA' estetika umjetničke grupe GORGONA (Zagreb 1959–1966) slikarâ Josipa Vanište, Marijana Jevšovara, Julija Knifera, Đure Sedera, kipara Ivana Kožarića, teoretičarâ i kritičarâ umjetnosti Radoslava Putara, Matka Meštovića, Dimitrija Bašičevića Mangelosa i arhitekta Miljenka Horvata;¹¹ te 'ŠEZDESETOSMAŠKI' KONCEPTUALNO-ULIČNOAKCIJSKA estetika – kromatske intervencije u prostoru *Crveni Peristil* (Split, 11. 01. 1968) Pave Dulčića, Tome

Čaleta, Slavena Sumića, Radovana Kogeja i Denisa Dokića.¹²

U slučaju zagrebačkoga studentskoga Kugla glumišta, radi se o *novoj (ne)umjetničkoj etici i po/etici* koja iznova **»iznudauje važnost«** svim *onim »već gotovo zaboravljenim slikama, simbolima i pričama«* koje su *trebale biti »zalogom zajedništva«* – *otkrivajući »drugачije kretanje u su-sret«* (Kugla 1979.a): ne/kanonima ne/promjenjive 'savršenosti' zapadnoeuropske građanske umjetnosti, kulture i civilizacije; Drugome, Drugima i vlastitome Kugla-Licu (Burić 1979) kao samome sebi; konvenciji i ne/konvenciji žanra, postupka, modusa i medija; Teatru, Gradu i Ulici (Đuretić 1977); dragocjenostima ne/malenosti Čovjeka i svagdana (Rundek 1977); ne/rijetkostima ne/moći Umjetnika i Umjetnosti; (ne)koegzistenciji ne/velikih bitnosti teatra i života (Foretić 1998); deestetizaciji kazališnosti scene i estetizaciji urbanosti ulice (Vlašić-Anić R/2006); združivanju u kazališnoj družini kao ne/umjetničkom su/stvaranju, su/djelovanju i su/življenju (Burić R/2007)... Sve to, istodobno – u ljubavi i pamćenju, kritici i ne/prihvaćanju; u senzibilnosti, ekstazi i šoku (auto-

metamorfoze, u dirljivosti ljepote osjećanja i pustolovini hrabrosti misli, u bolnim probojima i veličanstvenim rezovima duhovnih pro/buđenja.

Q(b)risi sve(su)prisutnosti *umjetničke etike* prepoznatljiviji su u apsolutno svakoj – *beziznimno kolektivnoj – akciji uprizorenja* ne/zbiljnosti »sna« i »čuda« Kuglinim *xiangxiang/»šjansjan«*-univerzalnim (Čirilov 1978: 127) »živim slikama« (Matan 1979: 83). Kugla-Lica osvještavala su ih osebujućošću ustrajno začudne život/tvornosti u stalnoj pro/m(i)jeni primjene Kugla-modusa 'kao-da' (als ob) ne/znatnih 'ne/savršenosti' – kao ne/velikih pomaka u ludističkoj ne/ravnoteži odstupanja od gotovo svih tradicionalnih po/etičko-estetskih kategorija i pojmova u stavu kazališno-umjetničkoga stvaranja. Dinamično (samo)preobražavajućim (se) procesima postojano ne/slučajnih *Kugla-metamorfoza* 'procesuirani' su tako, npr.: iluzorna pri/vidnost ne/do/dirljivosti kazališno-individualnoga 'autorstva'; teatar – napose, štoviše, uključujući suvremeni, građansko-civilizacijski *theatrum mundi* urbanizirana *svilva i samoće* – kao kocke; krhkost čvrstoće ne/pouzdanosti u estetsko-neestetskim razgraničenjima ne/scenskoga ne/prostora i ne/vremena; neskrivenu ne/zamislivost opstojnosti strogih hijerarhija u građansko-teatarskim rasporedima kazališno-profesijskih uloga (redatelja, glumca, scenografa, tekstopisca, gledatelja).

BITNOST *nedjeljivosti na pojedinačnu kreativnost* CJELINE AUTORSKOGA KOLEKTIVA zagrebačkoga studentskog KUGLA-GLUMIŠTA koje od prve do posljednje predstave&akcije iza vlastita stvaralačkoga stava stoji isključivo kao GRUPA – jedna je od najvećih »VELIKIH BITNOSTI, NE SITNIH« (Aleksić 1922). Kugla-glumišne *nove umjetničke etike*. Mogli bismo je datirati već samim činom formalno-osnivačkoga preimenovanja *Studentskoga satiričnoga glumišta* (SSG-a, 1965–1975) u *Kugla glumište*, koji se odvijao u predpripisno-parkiralnoj zoni (*»na zadvorkah«* napisao je D. I. Harms!) ulaska u zagrebački Studentski centar, u kafijski skućenim plavim barakama Savske 25,¹³ dvadesetoga proljetno-mekanoga svibanjskog predvečerja 1975. g. Tog dana, aktualni STVARALAČKI KOLEKTIV hit predstave SSG-a *Noć Vukodlaka ili 26 fantastičnih sati u životu svetog Ciprijana i svete Justine*¹⁴ – Bogdan BOBIĆ-Bobo, Zlatko BURIĆ-Kićo, Marinko CVJETIČANIN-Marinac, Ivica GRUBIŠA-Kvatro, Smiljana JELČIĆ-IVANOŠIĆ-Mila, Dunja KOPROL-

ČEĆ-BURIĆ, Ljupka MIŠLJENČEVIĆ, Naco OSTER, Zlatko SVIBEN-Buco i Zoran ŠILOVIĆ-Šilo – organizirao je godišnji sastanak s grupom novopridošlih SSG-ovaca. Na *no-men-est-omen-domišljeni* prijedlog KOAUTORSKOGA 'TROJSTVA' mladih, kazališno kreativnih mislilaca BURIĆ&KOPROL-ČEĆ&SVIBEN, inspiriranih TEZAMA ÉTIENNEA SOURIAUA (francuskoga filozofa i estetičara, Lille 1892– Pariz 1979) o 'NARUŠAVANJU TEATRA KAO KOCKE I USPOSTAVLJANJU TEATRA KAO KUGLE' (Burić R/2007) – donesena je **KOLEKTIVNA ODLUKA** o preime-novanju SSG-a u KUGLA GLUMIŠTE.

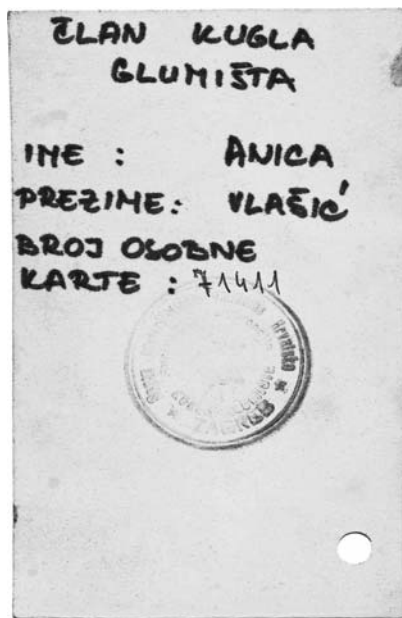
Fascinantno brojna nakon listopadske audicije 1974. g. (održane u velikoj dvorani Teatra &TD); potom znatno smanjena zbog odustajanja voditelja-redatelja Branka NADILA (sukreatora, sa Z. Svibenom, konceptualne uspješnice *Kireterik*) od ambiciozne scenske montaže *Teatar želja*¹⁵ – akcijom ponovna okupljanja raspršenih SSG-ovaca, koju neumorni trio Burić&Koprolčec&Sviben uspješno provodi, uglavnom na Filozofskom fakultetu – ova je grupa vraćena u krug plavih baraka Savske 25. Odazvali su se, uglavnom oni 'povratnici', čija imena čitamo na programskom listiću za premijeru prve predstave iz Kugla-glumišne proizvodnje **Ljubav i pamćenje** koja je izvedena **1. lipnja 1976. g.** u velikoj dvorani Teatra &TD. Ispisana su u mekanobiljeloj finoći papira formata A4, presavijena u dvolist, koji je sve do danas zadržao neke ne/obično tih odsjaje bijele čistoće – uz prvi puta otisnut naziv **KUGLA-GLUMIŠTE** s adresom ispod njega: **41 000 Zagreb, Savska c. 25**, kao i nedvosmisleno i jasno artikuliranu NOVU KAZALIŠNOUMJETNIČKU ETIKU dojmljivo jednostavnom, no nadasve sveobuhvatnom, logičko-etičkom čistoćom pojma **KOLEKTIVNE INSCENACIJE I REŽIJE**. Uz Dalijeve stihove »Ima stvari nepomičnih kao glava kruha« i »Gospodo, nemam mnogo zubi«, imena 'povratnika' nabrojena su kao imena izvođača koje – uz već spomenute SSG-ovce – možemo smatrati **OSNIVAČIMA KUGLA GLUMIŠTA**: »inscenacija i režija: KOLEKTIV, rasvjeta: Bogdan BOBIĆ, glazba i autor glazbe: Zoran ŠILOVIĆ, animator teatra: Zlatko SVIBEN, iluminacija: Žarko CIRAKI, inspicijent: Branko MILKOVIĆ, Zlatko SVIBEN; zatim – igraju na jednoj strani: Darko BLASLOV, Zlatko BURIĆ, Vladimir ĐAJKOVIĆ, Smiljana JELČIĆ-IVANOŠIĆ, Dunja KOPROLČEĆ-BURIĆ, Branko MILKOVIĆ, Zoran ŠILOVIĆ, Lahorka VLAHEK, Anica VLAŠIĆ, a na drugoj: Naco OSTER i još: Silvio (HARAMINA, op.a.) i mnoga

U 'LUDISTIČKOJ NE/RAVNOTEŽI' ISPRED KUGLA-GLUMIŠTA U SAVSKOJ 25.: ZLATKO BURIĆ-KIČO, ZORAN ŠILOVIĆ-ŠILO, DUNJA KOPROLČEĆ-BURIĆ, DAMIR BARTOL-INDOŠ I JURA NOVOSELIĆ. FOTO: MLADEN BABIĆ-BABA

druga djeca; sviraju: Zoran FIOLIĆ, Neven JURIĆ, Katja MARIČIĆ, Ivica NOVAKOVIĆ, Tihomir VUČIĆ, Ivan IVAS. Ne/znatno kasnije, na najrazličitijim razinama – nezaobilaznim kreativnim prinosima ovom KOLEKTIVNO-AUTORSKOM SU/ZAJEDNIŠTVU (nezaobilaznim neovisno o kakvoj bilo zamislivoj kvantitativno-kvalitativnoj hijerarhiji kategoriziranja njihova obima, dosega, trajanja, itd.) – U ABECEDNI (PREZ)IMENIK¹⁶ Kugla glumišta upisuju se: Boris ANIĆ, Branko ANIĆ, Sanjin ANIĆ, Mladen BABIĆ-Baba, Damir BARTOL-Indoš, Boris BUČAN, Nenad BUJANOVIĆ, Vlado CECIĆ, Renata DEMIROVIĆ-Persa, Ivan DOROŽI, Heda GOSPODNETIĆ, Hrvoje GRGIĆ-Grga, Andreja HALUŽAN, Nina HARAMIJA, Nada HARAMINA, Tihomir HARAMINA, Mirko ILIĆ, Nenad ILJIĆ, Ana JOVANOVIĆ, Krešo JOVANOVIĆ, Helena KLAKOČAR, Anita KONTREC, Vlado KRUŠIĆ, Branko MATAN, Krno MAVAR, MIĆO (?), Dijana MIHALJEVIĆ, Jura NOVOSELIĆ, Jasna OPALIĆ-Ivančica, Ante PAMUKOVIĆ, Bane POSAVAC, Damir PRICA-Capri, Lidija PRIJAM, Dragan RULJANIĆIĆ, Darko RUNDEK, Sonja SAVIĆ, Sunčica SLAMNIG, Jura STUBLIĆ i rock grupa Film; Dragan SVIRČEV, Goran ŠULJIĆ, Igor ŠULJIĆ, Zlatko UZELAC, Dolores VALKOVIĆ, Milan VUKŠIĆ-Ciki, Željko ZORICA-Šiš.

Iako događaj KOLEKTIVNA PREIMENOVANJA SSG-a u Kugla glumište tada zasigurno nitko ne bi, sâm po sebi, uvrstio u 'najaktualnije kazališne savršenosti dana' toga zagrebačkog 20. svibnja 1975 – plave, kafkijanski skućene barake SC-a upravo su njime diskretno osajane *novi/ozarenošću znatnosti početka KUGLA/1970-ih*. Budući da je Zagreb, uz Wrocław i Parmu još uvijek bio jedan od triju vodećih europskih centara studentskoga teatra koji je, najuže povezan s ritmovima pulsiranja studentskoga pokreta iz 1968. g., uistinu već osjetno oslabljen (Sviben 1999) – ovaj događaj zasigurno zadobiva dodatni sjaj povijesno značajne zagrebačke dragocjenosti. Zahvaljujući ozračju neslučajno ne/obične, još uvijek nepotrošivo aktualne, KUGLA-uobičenosti, već prvoga *zapisničkog upisa* samoga naziva KUGLA GLUMIŠTE (sastanak je zapisnički registriran, a članstvo osnivački-formalno evidentirano 'iskaznicama' – ucrtavamo ga u *alendar europske povijesti hrvatskoga teatra kao datum rođenja novoga kazališnog imena za novo KUGLA-kazališno biti*). U rubriku 'mjesto rođenja' upisujemo, dakako: Zagreb, SR Hrvatska, SFRJ, Europa.

ČLANSKA ISKAZNICA KUGLA GLUMIŠTA IZDANA ANICI VLAŠIĆ, OJVJERENA LJUBIČASTIM OKRUGLIM PEČATOM SA ZVUJEDZOM PETOKRAKOM U SREDINI: KUGLA GLUMIŠTE * SVEUČILIŠNA KONFERENCIJA * SAVEZ SVEUČILIŠNE OMLADINE HRVATSKE * ZAGREB *. FOTO: ANICA VLAŠIĆ-ANIĆ

Kugline plave barake markirat ćemo istodobno kao mjesto rođenja i mjesto kontinuirana radanja *neslučajne 'savršenosti' Kuglinih brojnih 'kao-da' ne/znatnih 'nesavršenosti'*: kao Kuglin kazalište&zbilju-o/raš-čaravajući 'dnevni boravak' (Vlašić-Anić 2009) u kojemu su se čitavo iduće desetljeće «kuhale mnoge plemenite stvari» (Burić R/2007).

Iako je formalnopравни čin legalizacije *Kugla glumišta* (službena registracija novoga imena, žiro-računa, pečata itd.) tek (u)sljedio, 20. svibnja 1975. g. – upravo u Kuglinu «dnevnom boravku» – obilježen je najmanje *trostrukim značajem KOLEKTIVNA 'izvanscenski-administrativna' «skromna početka»* [«Sve velike stvari imaju skromne početke»

IZ KUGLINIH PRAVILNIH BARAKA U SAVSKOJ 25 KUGLA BAND KREĆE U MIMOHOĐ: IGOR ŠULJIĆ, JURA NOVOSELIĆ, KREŠO JOVANOVIĆ I NEVEN JURIĆ. FOTO: MLADEN BABIĆ-BABA

(Kafka, *Dnevnik*, 1977)] njegova postojanja. Bio JE TO:

1. FORMALNI 'POČETAK KRAJA' DJELOVANJA SSG-a s kojim se Z. Sviben susreće već početkom 70-ih, kada 'promašivši vrata susjednog SEK-a' dospijeva u SSG i u njemu ostaje, iako (u odnosu na neke bivše šezdesete) više nije funkcionirao njegov utemeljiteljski *koncept satire*¹⁷ – koji će Sviben ubrzo, zajedno s 'prebjezima' iz SEK-a Burić&Koprolčecovom¹⁸ i svim kreativnim SSG-ovcima ubrzo *totalno destruirati 'iznutra'* – otvorenom dramskom strukturom u nizu slika i protoka energije *Noć vukodlaka III 26 fantastičnih slika o životu Sv. Ciprijana i Sv. Justine*, a potom svim kasnijim Kugla-prožimanjima *teatar*→život;
2. 'KRAJ POČETAK' intelektualnih promišljanja, sinteze i artikulacije *Burić&Koprolčec&Sviben* – KOALATORSKE KONCEPTUALIZACIJE IDEJA O GLUMIŠTU koje će postajati «nešto drugo od samog avangardnog kazališta» (Burić I/2006: 36); o GLUMIŠTU za čijom su kreativnošću ambiciozni gimnazijalci *Burić&Koprolčec* žudjeli već baveći se 'okrugloscenskim' teatrom u osječkoj grupi Mineral,¹⁹ gdje su, uz re-

cepciju (tada rijetkima dostupnih) tekstova objavljenih u njujorškom časopisu *The Drama Review*, kao izvođači scenske montaže dadaistički besmislena naziva *Šteknep-teri* osvješćivali domete pokrenute moći i o/zbilj(e)nosti provokativne podrumске alternative – kada je 'miniteatralna' predstava, igrana u podrumu Radničkoga doma u Osijeku, odjeknula kao anti-institucionalna 'pljuska' građansko-roditeljskom ukusu (samo)prepoznavanja i poimanja granica kazališne umjetnosti i života – i kada su iskustva prvih impulsa *žudnje za plemenitim kazalištem* prožimala njihov senzibilitet mladih rockera, koji su od generacije starije braće podnijeli «torturu Charlieja Parkera i be-bopa», kao i 'filovanje' «stripovima i jazzom» (Burić R/2006);

3. «SKROMNI FORMALNI POČETAK» POSTOJANJA I DOGANJANJA KUGLA GLUMIŠTA kao kontinuirana u/ozbiljavanja fascinantnih Kugla-'preobraženja'²⁰ neslučajne ishodišne 'savršenosti' upravo imenovana, *novoga kazališnog biti* kao KUGLE – sve do KOLEKTIVNO-AUTORSKE realizacije «kazališta kao nove socijalne situacije proizvodnje» (Burić R/2007).

Interes grupe Burić&Koprolčec&Sviben iskazan je napose za koncept *glumišta* (Gavella, *Hrvatsko glumište!*) kao *kugle*, dakle za koncept sveobuhvatne CJELINE *multiperspektivnoga*, totalno otvorenoga teatra, neomeđenoga kakvim bilo granicama ili podjelama (scena : gledalište; glumci : publika). U kompleksnosti iznimno dojmive ekspresivne dinamike *Noći vukodlaka* (Vlašić-Anić 2001) – a potom, dosljedno, i svih kasnijih *Kugla-akcija* – uigravana su njihova uporna i zanosna tražanja (inspirirana tezama Darka Suvina iz *Dva vida dramaturgije*) za oblicima **nedramskog kazališta 'bez unaprijed zadana fokusa'**: predrenesansnog, srednjovjekovnog, crkvenog – u znaku prolazaka kroz dramske slike križnoga puta u procesijama na trgovima i ulicama, gdje se »slike teatra prolazile pored tebe ili si kao gledatelj išao od mjesta do mjesta izvedbe, scenskih boravišta, manskija« (Burić R/2007). Fascinacija spoznajama o inovativnosti ekspresionističke dramaturgije Georga Kaisera, stapala se s otkrićima fenomena poput Krlježina *Kraljeva* i *Kristofora Kolumba*, odnosno hrvatskoga *etno kazališta* (zbog kojega su Burići višekratno »dosta vremena provodili u Institutu za etnologiju i folkloristiku, kopajući po nekoj opskurnoj literaturi« (*ibid.*) Istodobno, kombinacija pravog dadaističko-nadrealističkog *cocktaila*²¹ svih ovih utjecaja prožimala se inspirativnošću povezivanja *Beckettova* i *Brechtova sloma katarze*, kao i senzibilitetom iznimno aktualnih fenomena *američke verzije hipi-pokreta s političkim happeninzima* (kao što su npr. *Do it! Scenarios of the Revolution* (1970) Jerryja Rubina) (*ibid.*)

Kugla-glumišni kolektivno-autorski preobražaji u strukturi monolitnosti individualnoga *umjetničkog čina autorstva* započeli su već proizvodnjom predstave *Ljubav i pamćenje* – afirmirajući novi, nenadmašno kreativni potencijal, otkriven već samom početnom odlukom za »drugačije kretanje u susret« (Kugla 1979.a) ovom problemu individualna autorskoga »vlasništva« koji je »u teatru, inače, tako mistificiran, izvitoperen, i tako bolan« (Matan 1979: 84). Izabравši individualno samooslobađajuću »ne/slobodu« koatorskoga zajedništva, jedinstvenu po zahtjevno izazovnoj, no kreativno neiscrpoj međusobnoj inspirativnosti, Kugla-Lica potvrđivala su je kao slobodu časne bez/brižnosti nehaja prema, jednostavno nezamislivoj i neostvarivoj, mogućnosti kakva bilo individualno-autorskoga

'prisivajanja' CJELINE KOLEKTIVNE Kugla-glumišne produkcije. SVATKO JE PONAŠAO, već od svog najskromnijeg početka ZDRUŽEN u Kugla-glumišno zajedništvo 'freak/ovski' beskompromisno slobodoumnih, »pravih«, *rock-nosača* tra-perica« (Plenzdorf 1972; Flaker 1976) – NA SEBI SVOJSTVEN NAČIN davao vlastiti su/dionički doprinos *nov(imenovanom) kazališnom biti* TEATRA KAO KUGLE, su/oblikujući istodobno, kako vlastito, tako i (ne/posredno) sva ostala su/dionička Kugla-Lica i Kugla-događanja. Su/djelujući u kompleksnu zajedništvo su/stvaranja svih Kuglinih akcija beziznimno sa statusom ravnopravna Kugla-glumišna su/kreatora, SVATKO je postajao – na način vrlo blizak onome kako ga je Osječanin Zlatko Burić-Kićo još 1972. g., postavši brucōš zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta, vizionarski izmaštao o svom zagrebačkom studentsko-kazališnom angažmanu – svojevršni KUGLA-»kulturni aktivist, ne u smislu kulturtregera, nego ekstremno subverzivnog, alternativnog impulsa novog anarhizma, pokreta hipija, osviještene nove ljevice« (Burić R/2007).

Neuništivu nesebičnost radosna i ponosna su/kreatorskoga sabiranja Kuglini (gotovo srednjovjekovno-anonimni) nosači mekanoprozirnih Kugla-ogledala pro/nosili su potom scenama zagrebačkoga IFSK-a (*Noć vukodlaka*, 1975), Danâ mladog teatra (*Ljubav i pamćenje*, 1976, *Mekani brodovi*, 1977); Akcije Multimedijalnog centra Umjetnost na ulici (*Ubojstvo u lokalu*, 17. 7. 1977); Ljeta u Maksimiru i Zagrebačkoga biennalea (*Priča o djevojci sa zlatnim ribicama i cirkusu Plava zvijezda*, 1979); splitskih Dana otvorenih teatarâ (*Doček proljeća*, 1977) i Splitskoga kulturnoga ljeta 1980. (*Priča o djevojci sa zlatnim ribicama i cirkusu Plava zvijezda*, 1980); novosadskoga Sterijina pozorja (*Mekani brodovi*, 1978); beogradskoga BRAMS-a (*Ljubav i pamćenje*, 1976, *Doček proljeća* 1977, *Mekani brodovi*, 1978) i BITEF-a (*Mekani brodovi*, 1978); Dubrovačkih Danâ mladog teatra (*Ljetno popodne ili što se dogodilo s Vlastom Hršak*, 1980).

U prakticiranju multikompleksna suautorstva, samoraumljiva nesebičnost (samo)sabiranja svih individualnih kreativnih potencijala u njihovu simbiozu – upravo time postizala je kvalitativnu razinu Kugla-glumišne produkcije nesrazmjerno bogatiju od svih zamislivih mogućnosti pojedinačna dosega. Sve plodonosnijom iskazivala se na svim su/inšancama i su/dionicama umjetničkoga proce-

S. DALI, LJUBAV I PAMĆENJE: ZLATKO BURIĆ-KIĆO, VLADIMIR DAJKOVIĆ-AJK, DARKO BLASLOV-LIMA, NACO OSTER, ANICA VLAŠIĆ, ZORAN ŠILOVIĆ-ŠILO, BRANKO MILKOVIĆ-ČVARAK. FOTO: MLADEN BABIĆ-BABA

sa: ne samo izbora i oblikovanja građe, postup(a)ka i događanja&akcija, već i promišljanja i osmišljavanja KOAUTORSKI aktivne, su/pozicije publike&recipijenata. PUBLIKE, čija je KOAUTORSKI POKRENUTA SVIJEST »da se radi o predstavi, o kazalištu« iznenada pobjeđivala »svijest o običnosti okoliša« te »voćnjake i kućice počinje podozrivije gledati, jer postaju mogućom funkcijom još nepoznate (jo)j dramske strukture« (Rundek 1977: 6).

PRVA »bačena kugla« (Ježić 1976) u »KOLEKTIVNOJ REŽIJI I SCENOGRAFIJI GRUPE« kojom se postigla, odmah zapažena, »viša izvođačka razina« amaterskoga nastupa (G/rgičević/1976) bila je predstava *Ljubav i pamćenje*. Premijerno je izvedena 1. lipnja 1976. g. u velikoj dvorani Teatra &td. prema istoimenu predlošku, nadrealističkoj poemi Salvadora Dalija *Amour et mémoire* iz 1931. g., koja je u hrvatskom prijevodu Zvonimira Mrkonjića objavljena 1974. g. u časopisu TEKA 3 (Dali 1974). Povodom ove bi predstave i sâm Salvador Dali, da je »kojim slučajem bio u dvorani²² tko zna što rekao ili naslikao«, no vjerojatno bi »na svoj način bio zadovoljan, jer je u prikazanoj igri bilo

svega pomalo pa čak i teatra s dosta anarhističkog, nešto manje nadrealističkog, a ponajviše realističkog duha«, a njegova je poema »poslužila kao povod da se nešto pokrene«, čime je »jedan od zadataka njegove poezije već ispunjen« (JEŽIĆ 1976). Bila je to ujedno već i PRVA KUGLA/DA²³ sa zamjetno »dobrom suradnjom publike« – prepoznata kao »traženje sadržaja scenskog jeziku koji kao da (Kugla glumište) apriorno posjeduje«: »pomno komponirana« iako nije imala ni »lica koja bi uza se vezala pažnju, ni neku značajniju radnju, a ni sam nimalo komunikativan tekst nije bio u prvom planu, no igra je ipak djelovala zaokruženo, jer je, uz pomoć glazbe i slike, suvereno vladala vremenom i prostorom« (G/rgičević/1976). KAO KUGLA/DA prepoznatljiva je napose po višesmislenoj, beskompromisnoj PROVOKATIVNOSTI: 1. KAO IZAZOV upućen raspoloživoj aparaturi kritičarskoga mišljenja, navikloga na kazalište kao korektnu, uredno *popratnu ilustraciju* tekstnoga predloška: 1a) za koju se nudi koncepcija igre, suprotna Kuglinoj (žanrovski teatar&td-ovskoj) scenskoj intervenciji u suvremeni (crni) socijalističko-ur-

bani svagdan²⁴ – povezanost s Dalijevom besmislenom smislenom poemom koju *dovodi u opasnost*;²⁵ *1b*) prepoznati (dakako: KOLEKTIVNI) napori »da se kreira neki novi smisao uz refren Dalijeve teksta ali još mnogo više da se ukaže na sebe, da se dokaže zrelost, modernost, suvremenost itd.« dijagnostičiraju se kao ono što je »štetilo kazališnoj ideji i prevođenju Dalijevih poetskih šifri u kazališne znakove« (Ježić 1976).

Iznimnost se unikatne vrсноće zagrebačkoga Kugla glumišta od početka prepoznaje i potvrđuje upravo na razini *dosljedna provođenja načela kolektivnosti*: ne samo kao *generativna strukturna načela, stilski heterogena, ustrojstva predstave Ljubav i pamćenje*, već i kao *Kugline najveće bitnosti* – jedinstvena stava iza predstave svih članova družine kao zajedništva, prepoznatljivo nove, kreativno-emotivne duhovne senzibiliziranosti AUTORSKOGA KOLEKTIVA. Već u relativno skromnu sastavu svega osam²⁶ »grupa-učenica«, od kojih pet amaterskih kazališnih družina koje su na zagrebačkim »Danima mladog teatra« ujesen 1976. g. ponajprije »kao iznimka« prezentirale »gotovo čitav raspon« (Krušić 1976: 12) jugoslavenskoga kazališnog amaterizma –

Primjer zagrebačke ”Kugle” pokazao je na koji način avangarda od prije nekoliko godina može biti bez folirancije i šminke pretočena u samosvojan kazališni čin. U predstavi nastaloj prema poemi Salvadora Dalija ”Ljubav i pamćenje” doista nećemo naći ništa što već nije viđeno i isprobano u teatru. U slučaju ”Kugle” važno je da li oni kao družina stoje iza predstave ili ne. To je možda jedina grupa koja načelo kolektivnosti dosljedno provodi. To se vidi i iz ustrojstva same predstave u kojoj nalazimo heterogenost stilova. Ali, jedinstveni stav, ili možda bolje, osjećanje, ipak dolazi do izražaja što je, uz solidan broj krasnih detalja, ono najbolje što nam predstava nudi. ”Kugla” vraća povjerenje u budućnost zagrebačkog studentskog kazališta.

KRUŠIĆ 1976: 12
(isticanja: A.V.A.)

Već nastajanjem ove prve Kugla-glumišne predstave – unikatnost ne/umjetničke prakse *kolektivna* oblikovanja življenjem novoga *Kugla-kazališnog-biti* kao zajedništva »socijalne situacije proizvodnje« i »stvaranja radnoga mje-

sta kao primarne socijalne grupe« – postajalo je Kuglin ne/utopijski »životni projekt« (Burić R/2007). S polazišnom idejom zahtjevno-rizična propitivanja ne/ograničenosti *bivanja kazalištem kao kuglom* u izazovima ne/dotaknuta *prakticiranja ne/(malo)građanskoga života& stvaranja u kolektivu*, Kuglinoj produkciji osiguravala je po/etičku izvornost, pro/vokaciju i duhovnu 'nepotrošivost' (Vlašić-Anić 2001, UT:1/2011, UT:2/2012). Usavršavana je mladenački neustrašivim »eksperimentiranjem s primarnim socijalnim grupama, od obitelji nadalje« kao radikalni alternativni »pomak, pokušaj da se sekundarne socijalne grupe pokušaju pretvoriti u primarne« (Burić R/2007). I sve to – »živim slikama« pred čijom je, hrabrom koliko i ljupkom, KOLEKTIVNO-AUTORSKOM uronjenošću u jednoliku gustoću socijalističkoga radničkoga svagdana – posustajala, postavši iznenada varljivo nesigurnom, postojanost sivo-uobičajenih prepleta urbanih ritmova; ritmova neobranjivo ranjivih već krotkom krhkošću njihove prodorne mekoće.

Pri tome, iako se čini da već samo po sebi, na gotovo svakoj od misaono dotaknutih razina pojmovno određuje kategorijalnosti, *kolektivno autorstvo* osigurava zapravo opravdanje za svaku moguću kritiku svoje o/zbilj(e)ne problematičnosti – pokušaji kakvih bilo egzaktno objektivnih razgraničenja pojedinačnih stvaralačkih dionica su/dioništva u pluralizmu Kugla-zajedništva mogli bi biti jednako ne/izvedivo hrabri, zanosni ali i suvišni danas kao što bi to bili u su/vremenima svake od proizvedenih predstava i akcija Kugla glumišta. Svakako, moguća kritika postaje kritika, čije se jasno vrtoiglavice piruete, streličasto usmjerene prema razinama spomenute o/zbilj(e)ne problematičnosti – posve ne/primjetno, no svejednako jednoliko raspršuju u ne/opravdano iscrpljujućim otupljenjima pred neprobojnošću pretpostavljene krhkosti neprebrojivih prepreka što ih sve/moćnoj logici su/postavlja bogatstvo kolektivno-autorskoga stvaranja.

Jer: apsolutno svaki početni inspirativni impuls koji je, dakako, ishodno individualno zaiskrio bilo kao konceptualna ideja, obris priče, novinska vijest, viđena predstava, senzacionalnost geste – na način kako su to apsolutno svakom 'novopridošlom' u KUGLA-GLUMIŠNI KOLEKTIV nesebično pokazali i prenijeli prvi sanjači i idejni kreativci **čudesnosti glumišta kao kugle** – ponajprije se podijelio s

DRUGIM I DRUGIMA: otada bi započinjao proces njegova Kugla-usavršavanja. Podaren zajedništvu odmah je postajao zahtjevno dar propitivanja maksimalnih dosegâ svih postojećih NE/MOGUĆNOSTI »socijalne situacije proizvodnje« (Burić R/2007) scenske realizacije iza koje je, sve do minucioznih detalja, stajalo Kugla glumište kao grupa.

Apsolutno svaki sudionik u kazališnotvorbenom procesu – bez obzira na to, da li se tek uključio ili je već ranije sudjelovao u proizvodnji nekih predstava – u svakom je trenutku imao pravo na postavljanje svojih vlastitih kazališno-životnih pitanja, kao i predlaganje vlastitih idejno-scenskih, scenografskih, kostimografskih, glazbenih, fotografskih itd. rješenja na svako od njih. Istodobno, svakako i – pravo na apsolutno dovođenje u pitanje svakoga od njih. Intelektualno-senzibilni 'filter' okupljenih Kugla-Lica-&mozgova neupitnom je slobodom kritičkog promišljanja kontinuirano problematizirao, dopunjavao i korektorski usavršavao svako predloženo 'rješenje' sve do iznalaženja najprihvatljivijeg modusa njegova p(r)okazivanja.

Postojano slobodan prostor za »drugačije kretanje u susret« (Kugla 1979) svakom drugom i svima drugima, u osjećanju, mišljenju i stvaranju, ne/mudrosti i bolu, lucidnosti i ne/logički maštovitosti ili ne/vještini egzaktnog ne/znanja, u za/o/čudnju i neiskustvu, šarmu i samozatajnosti – otvarao je uvijek iznova nove mogućnosti raz/otkrivanja granica ne/mogućeg: nerijetko, upravo kao granica *ishodišne ne/malenosti 'savršenosti' Kugla-glumišnih brojnih 'kao-da' ne/znatnih 'nesavršenosti'*.

Čini mi se i danas, kao da SVE SVE SE MOGLO IS/PO-KAZATI [Harms/OSSA-ovski: *Svi svi svi žanrovi pif / Svi svi svi režiseri paf / Svi svi svi glumci puf* (Vlašić-Anić 1997: 250-253)] tim univerzalnim kuglaglumišno-antitradicionalnim kazališnim jezikom uličnobjnoga spektra osunčanih i osjenčenih ritmova. Kod publike, nespreme za njegovu neodredivu, nesaberivu za/čudnost, izazivao je čuđenje »kako je običnost lako postala tajanstvenom samo jednim ukazom glazbenika i našom svijješću o sebi kao publici« i još istodobno čuđenje »kako je lako fikcija pobijedila prividno čvrst realni koliš, a kako je to teško u kazalištu« (Rundek 1976: 6). Jer: prizori i prividi Kugla-glumišnih ne/svijesnih ne/savršenosti vladanja tim jezikom koji *kao da je apriorno posjedovala* – nerijetko su podrazumijevali suverenost nehajnosti prema ne/moći

(p)održavanja, vrhunskim umijećem ludističke simulacije – kojega bilo kanona: žanra, roda, medija, modusa ...

Težnja prema izvrsnosti izvedbe (TO) kao izvrsnosti (p)održavanja moći kazališne konvencije, Kugla-upotrebom postajala je pomaknuta u izokretanje posve drugačijih perspektiva svih njezinih zamislivih ne/mogućnosti (NE-TO) na dirljivo krhkoj granici između Kugla-glumišno-životnoga biti i nebiti: kostima&NEkostima, geste konvencionalne&nekonvencionalne, NEplesa, NEizgovorene riječi, glazbe&NEglazbe, šminke&NEšminkanosti... Svaki je pojedinačni prinos bio je obilježen svjesnim pristajanjem na apsolutnu demokratizaciju procesa socijalne situacije proizvodnje...

KAKO SU NASTAJALE PREDSTAVE KUGLA GLUMIŠTA

NA PRIMJERU, NA PRIMJER, PREDSTAVE: LJUBAV I PAMĆENJE

1. Naco Oster donosi u Savsku 25 tek objavljenu poemu Salvadora Dalija *Ljubav i pamćenje* u hrvatskom prijevodu Zvonimira Mrkonjića (Dali 1974).
2. Kreativna jezgra SSG-a, već iskusnih aktera predstave *Noć Vukodlaka ili 26 fantastičnih sati u životu svetog Ciprijana i svete Justine* donosi odluku o scenskom uprizorenju *Ljubavi i pamćenja* Salvadora Dalija.
3. Na poziv Burić&Koprolčec&Sviben-a da se uključe u rad na planiranoj novoj predstavi, u SSG se vraća manja grupa raspršenih SSG-eovaca, novopridošlih ujesen 1974. nakon audicije Branka Nadila za (nerealiziranu) *Predstavu želja*.
4. U KUGLAGLUMIŠNOM DNEVNOM BORAVKU započinju svakodnevene, neizbrojivo višesatne kazališno-glumišne diskusije o neprebrojivo raznolikim temama, kao što su npr. Dali, Gala, dadaizam, nadrealizam, Stanislavski, Grotowski, Gavella, Welfare State International, Bob Wilson ...

Diskutanti: Sviben & Burić & Oster & Marinac & Koprolčec & Šilović & Jelčić-Ivanošić – pred apsolutno impresioniranim novopridošlim SSG-ovcima čiji pogled i um napeto prati burnu razmjenu replika, sup(r)otstavljanja stavova, intelektualno bravuroznih vratolomija koje je nerijetko doista teško pratiti. Istodobno, ti čarobnjaci spektakular-

ne kazališne magije scenskog pokreta, doživljenoga na "pravoj pravcatoj sceni u pravom pravcatom kazalištu" polukružne dvorane Teatra &TD – na neočekivano jednostavan, ali čudesan freak-ovski način postaju nam bliski: novi osjetilni i duhovni senzibilitet moćno raskrivenih obzorja osvaja žestinom uvjerenja, borbenošću igre, samorazumljivo nesebičnim darivanjem najskrovitijih krhkosti iskrica misli koje se USUĐUJU IZREČI usprkos BOLU DILEME koja ponekad dodiruje pitanje vlastitoga biti-ili-ne-biti. Često se čini naprosto nemogućim, nepremostivim – moći dosegnuti blizinu obzorja njihova, u odnosu na nas brucoše (i čak još gimnazijalce), ogromnoga scenskoga,²⁷ intelektualnoga, duhovnoga pa i životnoga iskustva. Nerijetko odlutam mislima, nerijetko obuzeta mekano sa-njivim, zelenobujno sočnim sjenama topola što su tako uporno ispred Savske 25 pružale okrilje prvim proljetnim nagovještajima, zovu njihove zelene krvi tako je bilo teško odupirati se – pa ipak, ostajem, prikovana uz vrtoglave krugove gesta, misli, u dimu cigareta koje se pale jedna za drugom, u magiji događanja koje kao da postaje totalno, jedino važno od svega na svijetu što se u tom trenutku i može dogoditi, i ostajem, i već se plašim povratka kasno iza ponoći, planirala sam tempirati ga istodobno s večernjim 'izlaskom iz tvornice' rijeke radnika Nikole Tesle, ali naprosto ne uspijevam jer ponovo ostajem, moram čuti još do kraja, nitko se ne razilazi, sve izrečeno kao da je na nekakvoj nevidljivoj trpezi, u 'koegzistenciji' multiperspektivne 'neuvrstivosti' u jednodimlje, 'neuvrstivosti' u jednoidejnost, jednokonceptualnost, mnoge dileme ostaju bolno otvorene za sutra i iduće dane, ideje zapravo i neće otići spavati, ne odbacuju se ali ni ne prihvaćaju sasvim, mnogo je korekcija, Marinac se često ljuti, Buco je na svoj mudro staloženi način nevjerovatno sveznalački uporan, Kićo probija granice misli, Šilo ubacuje zagonetne replike,

5. Stiže poziv iz L'Aquile za gostovanje *Noći vukodlaka* na Međunarodnom festivalu uličnog teatra. Ti sretnici – nevidenom nesebičnošću nude SVAKOM ČLANU SSG-a, dakle svim novopridošlicama koji su 'odradili' tek nekoliko početnih proba za *Ljubav i pamćenje* – nevjerovatnu mogućnost: 9-dnevno putovanje na festival zajedno s njima!!! U L'Aquili – uz čudesnost susreta s recentnim događanjima na međunarodnoj studentsko-kazališnoj, urbano-uličnoj sceni – znatno međusobno

zblizavanje svih članova Kugla glumišta kao grupe.

6. Počinju probe u Teatru &TD – trenutkom apsolutnog nezaborava: Naco Oster izgovara prvi puta prvi stih, motto *Ljubavi i pamćenja: Ima stvari nepomičnih kao glava kruha.*

Sjedim u gledalištu kazališne dvorane s pozornicom (Multimedijalni centar ili Teatar&TD) zapravo je pomalo hladno, ali pred izgovorenim stihom doslovno iščezava čitav svijet. Postoji samo ova čudesnost stihovima sabranih riječi u kombinacijama koje zaustavljaju dah: bez ijedne naznake da žele izraziti zaokruženu smislenost, rastvaraju postojanje riječi u riječima, otvaraju ih prema dotada neizrečenim svjetovima, riječi prestaju biti važne same po sebi i u nizovima kako slijede jedan iz druge, a sav taj paradoksalni kaos posve samostalnih metaforičkih zraččenja teče i to je tako DOBRO, to je da ti se čežnja napije nekom sasvim novom vrstom punine koja hrani i jednako budi glad od čije se nenahrinjivosti postaje gotovo sretnim, dakle ipak postoji poezija u kojoj je moguće SVE.

I ta magija nije prestajala svo vrijeme rada na predstavi. Šokantnost stihova? Ne, nipošto ne: poezija, poezija, čista nevjerovatna poezija.

I onda pozornica u velikoj dvorani Teatra &TD: KREATIVAN KAOS svjetlosti i mraka (to Zlatko Sviben-Buco i Branko Milković-Čvarak izvode tehničku probu svjetla), Zlatko Burčić-Kićo neprestano je u pokretu poput kakva vilinskoga *spiritus movensa*; s klavira kap po kap s virtuosnih prstiju Kugla-maestra Zorana Šilovića-Šila odvajaju se tonovi čudnih, ludistički disonantnih zvučanja i šumova, kao redovita prozorna kiša koja se igra negdje posve slobodno između teških visokih zastora i padanja na crninu scene, na mahove ova fortissimo-kakofonija potpuno mjenja gustoću koja kao da moćno sabire i raspršuje istodobno sve perspektive simultanih prolazaka pitanja, gesti, replika, smijeha i međusobnih pošalica; tu je za probu postavljen već dugačak stol s crvenim brokatnim stolnjakom koji je Mila (Smiljana Jelčić-Ivanošić) sašila na besmrtnoj Singerici; tanjuri i pribor s obaveznim čašama na stalcima u obliku kaleža, važnih za česte 'zdravice'; Dunja oblači bijeli kostim Gale, bijeli gimnastički triko, bijele balerinke i dugačke velove od gaze; Naco u posuđenom kazališnom kostimu plemenitoga aristokrata prosuđuje polažaj raz-

NACO OSTER IZGOVARA STIHOVE DALIJEVE POEME LJUBAV I PAMĆENJE. FOTO: MLADEN BABIĆ-BABA

petosti najlonskih vrećica s obojanom vodom; nas nekolica, krećući se u crnim hulahopkama i bijelim košuljama s crnim kravatama posvuda po pozornici, pojačavamo gustoću kuglaglumišno-scenske ritmičke geometrije kao sa; dogovaraju se još završne neophodnosti prije prve kostimirane probe; Silvija ću dovesti tek na generalku, on ima samo 4 godine, lice plavokosog anđela, kako su samo divni njegovi roditelji Maca i Tihomir Haramina koji će mi ga povjeriti...

U biti, na ovu je pozornicu zapravo samo prenesena atmosfera Kuglina skromna, **•dnevno-ga boravka•**, nevjerovatno kaotična u simultanosti raznolikih radno-proizvodnih rasporeda. Na uredski-otpisano, prastaraj mehaničkoj pisaloj mašini ispunjavali su se administrativni obrasci: godišnji izvještaji o radu i nepojmljivo skromne, socijalistički 'niskobudžetne', finansijske konstrukcije; ali i najmaštovitiji idejni koncepti NE/realiziranih projekata (npr.: inscenacija stripa *Flash Gordon* i bajke *Ledena kraljica*; programске vizije Kugla-akcije, prijavljene na SFRU-natječaju

za gostovanje mladih umjetnika na Kubi – koja se, *ne-prihvaćena* baš kao i anti-socrealistički koncept 25-svi-banjskoga Kugla-sleta za beogradski stadion, upisuje u *Kugla-utopije*). Kugla-izmišljajji kostima šivani su na legendarnoj Singerici; a dijelovi scenografije proizvedeni pod mudrim vodstvom Željka Zorice-Šiša. Održavanje scenskih, ali i muzičkih proba najnevjerovatnijega Kugla-Šilović-banda uobičajilo se ovdje kao i kostimiranje i šminkanje prije čuvenih "mimohoda". Tu se nerijetko donosila i zajednički konzumirala hrana i piće; bivalo se i radovalo uz neponovljive akorde na gitari Miljenka Mayera, pionirskih novovalnih ne/suglasja (Parni valjak, Azra, Film), kao i najčudesnijih instrumenata na kojima su muzicirali čitavi ansambli studentskih kazališnih alternativaca gostujućih na IFSK-u. Među njima i družina iz Argentine, čije tragično prekinute mlade živote u misterioznim čistkama, argentinske majke i danas oplakuju. Nezaboravni trenuci ushita povezivali su ozarene osmijeha na Kugla-licima kad bi Mladen Babić-Baba donosio tek razvijene fotogra-

'NE-ZA-NOVAC-ROĐENA' KUGLA-LICA U PREDSTAVI POSLJEDNJI SATI GOSPODARA LEDENIH STROJEVA: VLADIMIR DAJKOVIĆ-AJK, RENATA DEMIROVIĆ-PERSA, ANTE PAMUKOVIĆ, DARKO BLASLOV-LIMA, ZLATKO BURIĆ-KIČO, ANICA VLAŠIĆ, ŽELJKO ZORICA-ŠIŠ, DAMIR BARTOLI-INDOŠ (U 'BAČENOJ RIBI'). FOTO: MLADEN BABIĆ-BABA

fije s jučerašnje predstave ili probe; ili kad bi najmaštovitije ideje za plakat, ime predstave ili scensku sliku postajale ostvarive na način Kugla-ozbiljena 'čuda' i 'sna'. Uz to, sve tri barakaške sobice bile su vječno zamagljene neprovodno gustim dimom cigareta koje kao da se uopće i nisu gasile u žaru vatrenih diskusija o najraznorodnijim KUGLA/NOMEN-EST-OMEN-aktualnostima...²⁸ kroz koje su se sve jasnije profilirali mali i veliki preobražaji kontinuiranih procesâ KUGLA-KOLEKTIVNE *subverzije teatra*-kocke i 'uspostavljanja teatra kao kugle' – konceptualnim prodorima u otvoreni prostor, izvan institucije građanskog kazališta – mekanih Kugla-palimpsestima kao o/raš-čaravanjima ulice (u Zagrebu, Velikoj Gorici, Splitu, Beogradu, Novom Sadu, Puli, Ljubljani, Slavanskom Brodu, Dubrovniku, Varaždinu, Skoplju, Sarajevu i Murteru).

Neosporno, KOLEKTIVNOST AUTORSTVA (samo)osvjestavala se kao polazišna, nezaobilazna konstituenta po/etičke izvornosti, pro/vokacije i duhovne 'nepetrošivosti' svih «velikih bitnosti» (Aleksić 1922) Kugla-glumišne produkcije. Zasnivala se na ideji, ne/predvidivo zahtjevno-rizična, (samo)propitivanja – ne/ograničenosti *bivanja kazalištem kao kuglom* – u pionirski ne/dotaknutim oblicima i izazovima *prakticiranja ne/(malo)građanskoga života&stvaranja u Kugla-kolektivu*. Usavršavala se kroz mladenački ne-ustrašivo «eksperimentiranje s primarnim socijalnim gru-

pama, od obitelji nadalje» kao radikalni alternativni «pompak, pokušaj da se sekundarne socijalne grupe pokušaju pretvoriti u primarne» (Burić R/2007).

Niz neočekivanih otkrića, u najrazličitijim dimenzijama ne/potvrđene ne/primjenjivosti ove metode *hrabrih in(dij)verzija identiteta* „sekundarnog” i „primarnog”, pratio je Kugla-meta(ana)morfoze u kreiranju odnosâ *umjetnost ↔ život ↔ kazalište ↔ SFRJ-socijalistički svagdan*. **Nenadoknadivost** zamaha (dinamično shvaćena i usavršavana) *kolektivnog autorstva* svih 'ne-za-novac-rođenih'²⁹ Kugla-Lica nezaustavljivo se multiplicirala *senzacija pluralističko-ambijentalnog koautorstva s ne/osjetnim preobrazbama u*: 1. svijesti i emotivno-spoznajnom senzibilitetu, Kuglom dotaknutih, Publika-Lica [Zanimaju me okolne kuće i prolaznici. Svadam se sa sobom: zamjeram sebi uskoću obzora zvanu svakodnevnica, jer "Mekane brodove" treba živjeti – branim se da je to nemoguće jer je ovaj povijesni svijet građen za mnogo tvrde brodove. I kuće i prolaznici pošli su na krstarenje od dva sata. (Rundek 1977: 6)]; 2. 'od pločnika do neba' aktualiziranim urbanim prostorima ulice i vremenima (samo)otudjenja njihova, 'od-vječnosti-do-davde'³⁰ rastvorena, «ovdje» i «sada»; 3. *zatečenosti kazališta životom otvorenih prostora* koja je korespondirala s nadubljim, najglasnijim, ali i najtišim, vrskovima **»samoće kockastih nase-**

MIMOHODI, NEUHVALJIVA KUGLA-GLUMIŠNA IZNIMNOST: KRUNO MAVAR, HRVOJE GRGIĆ-GRGA, NEVEN JURIĆ, LJUPKA MIŠLIJENČEVIĆ, VLADIMIR DAJKOVIĆ-AJK, RENATA DEMIROVIĆ-PERSA, ANICA VLAŠIĆ, MILAN VUKŠIĆ-ČIKI

lja» (Kugla 1979.a), zatečenih kazalištem urbaniziranih rituala na svojim ulicama. Čar i zahtjevnost *estetizacije uličnog svagdana* pratila je *urbanoulična de/estetizacija* kazališnih konvencija kao i *re/estetizacija same biti kazališnoumjetničkoga p(r)okazivanja* koje **»otkriva veliko po-prište u zadahu kelja i pokretu ruke«** (Kugla 1979.a). *Ludistička mudrost s(t)imulacije* kazališta u zbilji i zbilje u igri kazališta kao konvencije i pro/vokacije vodila je prema *est/etici »pametnog koketiranja s klčem«* (Kugla 1979.a) koji 'odbaciše graditelji' svjetova socijalističko-građanske zbilje, da bi 'postajao kamen zaglavni' nerazorivih Kugla-ne/mogućih svjetova mašte. *Po/etika* značejnski nesaberive *vizualnosti »živih slika«* (Matan 1978), ali i *p(r)okazivanja sveprisutnosti »mučnine«* (Vlašić-Anić 2004), snažila je *moć Kugla-polemične palimpsestnosti u spoju: visokoartistički koncept & pučkoteatarski trash* na svim razinama (ne/kazališnosti građe i žanra, filmičnosti montaže, multimedijalnosti strukture i dinamizma dramaturgije kontrapunkta i simultanosti). Metodama profinjeno-precizne, *parodističko-ludističke simulacije* gotovo svih žanrovskih konvencija 'kazališne predstave' demistificirani su pojmovi: autorstva; estetike vrsnoće i kanonizirane ljepote umjetničkoga čina, umjetničkoga procesa, materijala i prostora; estetike hijerarhijski visoke 'bijele sobe' Umjetnosti, odvojene od neestetških prostora ulice, liva-

de, predgrađa, kolodvora, parkova, restorana... *Novi Kugla-senzibilitet* mekoće i prodrornosti, oštirine i univerzalnosti, *pluralistički ne/umjetničke misli novim, intertekstualnim ne&pseudo&anti/kazališnim jezikom*, postajao je temeljni modus uob(l)ičavanja – *nezamjenjivosti, istinitosti i »nadrasmusne«* (Druskin 1985) *mudrosti – ljepote, mašte i snova* u svagdanu neinventivna (malo)građanskoga sivila. *Nekupljivost ulaznicom životno-umjetničkoga čina* koji se pokazuje s dostojanstvom iskrenosti i najviše etičke odgovornosti za svaku izraženu misao, učinjen pokret ili Kugla-kazališno odaslanu poruku *»rokera koji se bave kazalištem«* (Burić) – ushićeno se, s pritaženim ganućem u okusu ponosa ne/umjetničke radosti, profinjeno ljupko, ali i **nadasve zahtjevno, darvala public...** U osviještenoj korespondenciji s izvanrednošću *životne ulične događajnosti teatra* koji o/raš-čarava krotko pokorene ritmove prostora i vremena grada i čovjeka – plemenitost slobode igranja *ne-za-novac-kazališta* – kontinuirano se ugrađivala, na svim razinama oblikovanja po/etički novih, egzistencijalno-est/etičkih kategorija, u multiperspektivnu kompleksnost neuhvatljive Kugla-glumišne iznimnosti.

Predstave&događanja&akcije Kugla-glumišta odredive su kao Kugla-ne/zbiljsko iskustveno doticanje, dostojanstvom sveukupna egzistencijalnoga habitusa vlastita bića bez ostatka, svega »onoga što je trebalo biti zanimljivo

svim ljudima, ne umjetnicima» (Burić R/2007). Svakom od njih, kao uvijek novim po/etičkim Kugla-*preobraženjem* nekoliko dotaknutih i radikalno transformiranih kategorija iz 'rubrikâ' teatra-KOČKE i života KVADRATA/'KA-VEZA' - Glumište je kontinuirano nadmašivalo čak i vlastite, do tada zamišljene, koautorski koncipirane i osviještene, 'idealne optimalne projekcije' (Flaker 1982) uspostavljajući TEATRA-KUGLE. Generirane iznenađujućim, nepredvidivim stapanjima u kvalitativni *novum*, *Kugla-de-stilat* najraznorodnijih »senzibiliteta i kreativnih energija koje će se definirati kroz različite jezike neobaroka« (Burić R/2008) - (samo)ostvarivale su se u sveobuhvatnosti, totalitetu novootkrivanih mogućnosti: života kao stvari po sebi (*Das Ding an sich*) u okružju ne/životnosti teatra-ka-umjet(nost)i, a teatra kao nevjerojatno moćne *preobrazbene snage* u 'stvarima po životu-ka-obi' (*in die Dingen an das Leben-als-sein*). I dok je kod publike neukrotivo čuđenje smjenjivalo čuđenje dirljivo - svaka se p(r)okazivana OBIČNOST »lako podala dramskom, jer je s obzirom na intenciju gledanja predstave ponovo stvorena na najčišći i najnekonvencionalniji način, te se zbog svoje najveće blizine, pokazala najdaljom i najneobičnijom«, a svaka p(r)okazivana FIKCIJA, MORA, HALUCINACIJA - »jednostavno na svom pravom ishodišnom mjestu« (Rundek 1977: 6).

Beziznimno, pro/izvodile su se *kolektivnoautorski*, na načelima in/kompatibilna (a/tonalna, i/racionalna, disonantna; kontrastna, aracionalna, disperzivna) ispreplitanja najraznorodnijih tipova, dosega i vidova multimedijske, (pseudo-anti)ne/umjetničke kreativnosti - »**ljudi koji se bave proizvodnjom predmeta, ugođaja i akcija i otkrivaju drugačije kretanje u susretu**« (Kugla 1979.a): konceptualno-kazališno, osviješteno razigranom likovnošću, maštovito scenografski, kostimima, glazbom, plesno, fotografijom, šminkom, plakatima, pirotehničkim efektima, filmski. Nadasve - ulično&pučko-teatarski, u 'kao-da' oblicima spektakularnosti cirkusa i kabarea (bombastičnosti ne/savršene akrobatike i jeftinosti sajamskoga kič-šarenila, neuništiva šarma klaunerije i commedie dell'arte, vrtoglavlave sajamskog panoptikuma, jednostavne neposrednosti tabloa, šokantne mimikrije pseudo-mađioničarskog iluzionizma), ali i magičnosti folklornih rituala, začudnosti mimohoda, profinjenosti pantomime, mistične uzvišenosti srednjovjekovnih procesija. Uz scenske i muzičke

probe, svako Kugl(ic)a-Lice sudjelovalo je u maksimalno mogućem broju oblika i modusa *zanatsko-rukotvornoga kreiranja Kugla-akcije*, prema vlastitim ne/mogućnostima, od njezina početka do kraja: **1.** u *nabavci materijala* (od liko-platna, svile i pliša, papira i ljepila, do spužve, stropora, boje, lakova, metalnih šipki, prave piljevine i plastičnih traka); **2.** u *pronalaženju najneobičnijih rekvizita* (od ne/lijelih tanjura, čaša i pribora za pseudo-aristokratsku večeru u *Ljubavi i pamćenju*, pravoga perja, stola i kruha dugačkih po deset metara, do živoga bijelog zeca za *Doček proljeća*; od kazališne krvi, pištolja s lažnim mecima i komada krvavog mesa za *Ubojstvo u lokal*, do pravih pištolja s pravim mecima u *Akciji 1.6.00*; od autentične radničke kućice s dvorištem, automobila, bicikla ili žive kokoške za *Mekane brodove*, do aparata za zavarivanje i na smetištu odbačena medicinskoga aparata za dijalizu u *Posljednjim satima gospodara ledenih strojeva*); **3.** u *izradi maštovitih čuda scenografije* (od simbolično-metaforične lastavice, poetičnog crva i šatora cvijeća za *Doček proljeća*; sjetnih kartonskih silheta, divovskog srebrnog jajeta, saksofona i srca te metalnih konstrukcija za *Slike iz džepnog sata Blaženka Borčića u Ljetnom popodnevu*; do Ciki&Lima-konja, bajkovitog zelenog guštera Mirka Ilića, bijelog tunela i dojmljivih maski za *Mekane brodove*); **4.** u *šivanju kostima* (bolera od plavog pliša sa srebrnim šljokicama za cirkusku artisticu, raznobojnih kozmičkih plaštava i jednog bijele boje smrti za *Svijet maski u Mekanim brodovima*; nadrealističkih inkrustacija od stakalaca, blistavosajajnih šljokica i perli na iznošenim starim kaputima i šeširima za *Zaboravljenu lokomotivu* ili kaputa s desetak našivenih dlanova od gume za *Kugla Cabaret*); **5.** u *pripremi pirotehničkih senzacija* (ritualnih ritmova vatri u *Dočeku proljeća*, plesnih vatrenih plamenova u *Mekanim brodovima*; mađioničarskih bljeskova vatre i dimova u *Plavoj zvijezdi* i *Ubojstvu u lokal*; sve do, gotovo mitskih, gasnuća rasplamtjelih buktinja podno Lovrjenca u finalu *Ljetnog popodneva*); **6.** u *snimanju Kugla-filmova kamerom* i *Kugla-okom Dragana Ruljančića* (pseudo-dokumentarca o životu Vlaste Hršak u Sarvašu za *Ljetno popodne*; briljantnih parodija *Od vječnosti do davde* i *Ne za novac rođeni za Kugla Cabaret*; pseudo-SF/priče za *Aferu Gigan*); **7.** u *lijepljenju plakata, unajmljivanju i utovaru&istovaru kamiona, postavljanju i demon-*

GUŠTERICA MIRKA ILIĆA - MEKANI BRODOVI U ZAGREBAČKOM NASELJU VRBIK

SVIJET MASKI, MEKANI BRODOVI

taži scenografije... Svako Kugl(ic)a-Lice individualnom je osebnosti, u opsegu i intenzitetu željena dioništa 'vlastitim rukama i mislima', pred/oblikovalo&živjelo pluralistički proživ(&miš)ljivo "zajedništvo proizvodnje", čija su po/etička načela svi Kuglini »poduzetnici mašte« (Matan 1979) ponosno osvješćavali napose završnim izvedbeno-pokazivačkim markacijama na neukrotivoj sceni *života ulice*. Njegove disperzivne ritmove hrabro su zauzavljali i pokoravali neodoljivošću Kugla-p(r)okazivanja 'tim istim rukama i mislima' neumornih kazališnih pro/izvođača, odabirući ih za neponovljivu trajnost prostornovremenskog totaliteta svake konceptualno-ambijentalne Kugla-predstave&događanja&akcije. Sveukupnu dojmivost fasciniranih o/raš-čaravanja ulice snažile su i plesne ustreptalosti Kugla/rock-senzibiliteta u 'pomaknutim' ritmovima sajamskog valcera (*mimohodi*) ili nadrealnog plesa Bijele maske (*Mekani brodovi*), 'cirkuskoga tan-ga' (*Priča o djevojci sa zlatnim ribicama i cirkusu Plava zvijezda*), lakonotnih slagera na seoskom naturalnom 'plesu srdaca', Step-plesača Srebrne folije i antikulturno-bijesnog rocka grupe „Film“ (*Ljetno popodne ili što se desilo s Vlastom Hršak*).

Sabrani, već zajedništvom rukotvorstvena stvaranja, u obrani »dostojanstva mašte i života naspram agresivnosti i samoci« (Kugla 1979.a), Kuglini »dječaci prokletih majki što prelaze na sunčanu stranu ulice« (Burić 1979: 87), postojano su uob(l)ičavali neprolaznost po/etike i estetike kazališta živ(otvorn)ih slika – radosne čudesnosti i dirljive ljepote, mučn(in)ne ne/običnosti i za/čudnosti sno/videnja. Visokoartističke koncepte po/etičko-estetski duboko osviještena egzistencijalno-teatarskoga čina, zatečenij i osvojenij publici nudili su u ludistički šarmanтноj 'ambalaži' pučki-spektakularnih *Kugla-mimohoda* i žanrovskih simulacija – nerijetko: 'als ob' sajamski-kabaretsko-cirkuske kazališnosti ulične predstave. Virtuoznim modifikacijama Kugla-srazova visoki art ↔ subkulturni trash (**Kugla je ozbiljna i kitnjasta**»: Kugla 1979.a), preobražavali su i o/raš-čaravali kamene privide socijalističko-građanske zadanosti vremena, prostora i čovjeka.

IZVORI

BURIĆ, Zlatko. 1979a: Pjesma iz *mimohoda*. (Mekani brodovi – prolog). *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 87.

BURIĆ, Zlatko. 1979b: Izvješće o sudjelovanju kugla-glumišta u akciji muzičkog salona sc-a umjetnost na ulici, *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 93-95.

BURIĆ, Zlatko. 1979c: Song iz bijele sobe. *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 101-102.

DALI, Salvador. 1974. Ljubav i pamćenje. (Prev. Zvonimir Mrkonjić). *TEKA 3/1974*, 575–584.

DO 1928: Deklaracija OBERIU, Afiši Doma Pečati №. 2. Leningrad 1928. // Harms, Daniil Ivanovič. Izbrannoe / edited and introduced by George Gibian. Würzburg : Jal-Verlag, 1974. Pp. 285-298.

ILIĆ, Mirko 1979. Skica Mirka Ilića za guštericu iz predstave *Mekani brodovi*. *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 96.

KOPROLČEC, Dunja 1979. Prva riba. " *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 89.

Plenzdorf, Ulrich. 1972. Nove patnje mladoga W.

KUGLA GLUMIŠTE ZAGREB

1978: *Mekani brodovi*. U: Bitez 12. Urednik almanaha: Jovan Čirilov. (Beograd),

Kugla 1979.a: Što je Kugla? *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 79.

Kugla 1979.b: *Mekani brodovi* su predstave ... (bilješka u festivalskom Bulletinu br. 4. na Danima mladog teatra, Zagreb, 8. 12. 1977). *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 86.

Kugla 1979.c: javite pticama: zime više biti neće Večernji list, 12. ožujka 1978. (dijeljeno kao letak uz predstavu Doček proljeća). *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 97.

RAZGOVORI

BARTOL R/1999: = MARJANIĆ, Suzana. 1999. Kugla u ravnoteži. Razgovor s Damirom Bartolom-Indošem povodom bioetičke predstave *Lajka – prvi pas u svemiru*. *Zarez 15*, 1. listopada 1999. (Zagreb), 34–35.

Burić I/2006: JERAJ, Vid. Intervju: Glumac & glazbenik ZLATKO BURIĆ-KIČO. *Megazin za hakiranje stvarnosti 16*, 11/(ožujak 2006).

Burić R/2007: = Marjanić Suzana; Anica Vlašić-Anić. 2007. *Narušavanje teatra kao kocke*. *Razgovor sa Zlatkom Burićem-Kičom*. *Zarez 210–211*, 12. 7. 2007. (Zagreb),

Burić R/2008: = Vlašić-Anić, A. 2008. Bilješke, zapisane 18. studenoga 2008. u Kičinu unajmljenu stanu u Me-

sničkoj ul. u Zagrebu, prilikom slučajna susreta na povratku A.V.A. s posla iz Staroslavenskoga instituta.

SVIBEN R/2002: = Slunjski, Ivana. Redateljska flegmatika ili entropija krize. (Razgovor sa Zlatkom Svibenom). *Zarez 75*, 28. veljače 2002.

VLAŠIĆ-ANIĆ R/2006: MARJANIĆ, Suzana. Urbani rituali Kugla-glumišta ili estetizacija uličnoga svagdana. *Razgovor s Anicom Vlašić-Anić*. *Zarez 191*, VIII (2. 11. 2006.), 38-40.

TV emisija Crveni peristol. Fotografija u hrvatskoj. Ana-Marija Habsjan (ur.); grafika PETIKAT, Zagreb 2008.

LITERATURA

ALEKSIĆ, Dragan. 1922. Dadaizam (clun dada bluf). *Dada Jazz*.

BARTHES, Roland. *Le Plaisir du Texte*. Paris : Éditions du Seuil, 1975.

BRETON, A. 1971. Manifest nadrealizma. *Kolo 12*, 1203-1228.

ČIRILOV, JOVAN. 1978. s *vanjom i jangom na "mekanim brodovima"*. *Scena 6* (Novi Sad, novembar-decembar), 12-13.

Dogtroep. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Dogtroep>. 3.1.2013.

ĐURETIĆ, NIKOLA. 1977. *Pirandellovska simbolika. S margina splitske kazališne sezone 76/77*. Prolog 33&34 (Zagreb), 136-140.

FLAKER, Aleksandar. 1976. Proza u trapericama : prilog izgradnji modela prozne formacije na gradi suvremenih književnosti srednj- i istočnoevropske regije. Zagreb: Biblioteka Razlog.

FLAKER, Aleksandar. 1982. *Poetika osporavnja*. Zagreb: Školska knjiga.

FLAKER, Aleksandar. 1984. *Ruska avangarda*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, Globus.

FLAKER, Aleksandar. 1988. *Nomadi ljepote*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

FORETIĆ, Dalibor. 1998. *Hrid za slobodu : dubrovačke ljetne kronike 1971.-1996*. Dubrovnik: Matica hrvatska. *Gorgona*. /www.msu.t-com.hr/gorgona.htm 3.1.2013.

Grce, Mirjana. Izlošci koji graniče sa senzacijom. // *Novi List*, Rijeka, 16. listopada 2010, 67.

GRGIČEVIĆ, M(arija). 1976. Dali među studentima. *Bi-zarna premijera »Kugla – glumišta«*. *Večernji list*, lipanj 1976.

GRGIČEVIĆ, M(ARIJA). 1980: *Poziv u igru. Premijera »Ljetno popodne ili što se desilo s Vlastom Hršak«*. *Večernji list* (Zagreb: 15.VIII), 11.

JEŽIĆ, B. 1976. »Kugla« je bačena. »Ljubav i pamćenje« Salvadora Dalija u izvedbi »Kugla-glumišta« iz Zagreba. 1976.

Jolles, André. *Jednostavni oblici*. Zagreb : Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu, 1978.

KRUŠIĆ, Vlado. 1976. Dani mladog teatra. *Polet 1*, 27. 10. 1976., 12-13.

LENDVAJ, A[NA]. 1979. *Dobra zvijezda »Kugle«*. *Jedno plodno nekonvencionalno kazalište, u nekonvencionalnim prostorima, i dalje osvaja publiku*. *Večernji list* (Zagreb: 27. VI), 11.

Libre Teatro del Libre. <http://teatrolibre.org>. 3.01.2013.

MATAN, Branko. 1978. Preporučena ptica iz mekane boce. *Bitez 12*. Jovan Čirilov (ur.). (Beograd, 6. septembra).

MATAN, Branko. 1979. Preporučena ptica iz mekane boce. (U povodu *Kugla-glumišta*, a napose njihove, još neodigrane, predstave *Mekani brodovi*). *Gordogan 1* (Zagreb, siječanj-veljača), 80-85.

ORAIĆ-TOLIĆ, Dubravka. 1990. *Teorija citatnosti*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

PÖRTNER, PAUL. 1963. *Dada vor Dada*. U: *Das war dada. Dichtungen und Dokumente*. Herausgegeben von Peter Schifferli. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 109–115.

Robert Wilson. <http://robertwilson.com> 3.01.2013.

SELENIĆ, Slobodan. 1971. *Dramski pravci XX. veka*. Beograd: Umetnička akademija.

SCHWARZ, Arturo. 1977. *New York Dada*. U: *Dada in Europa – Werke und Dokumente. Tendenzen der zwanziger Jahre – 15. europäische Kunstausstellung Berlin 1977, 1 Teil 3*. Berlin: Dietrich Reimer Verlag, 128–130.

ŠIMIĆ, Antun Branko. 1960. *Dada*. *Sabrana djela II*, Zagreb, 307–321.

The Living Theatre. www.livingtheatre.org. 3. 1. 2013.

VLAŠIĆ-ANIĆ, Anica. 1994. *Harmsade (cisfinitni avangardni palimpsesti) i Biblija*. *Književna smotra XXVI/92-94*, (Zagreb), 166–180.

VLAŠIĆ-ANIĆ, Anica. 1997. *Harms i dadaizam* (Zagreb: Hrvatsko filološko društvo).

VLAŠIĆ-ANIĆ, Anica. 2001. *Kugla glumište*, Zagreb. //

Drugi hrvatski slavistički kongres, Osijek, 14-18. rujna 1999. : zbornik radova / uredile Dubravka Sesar, Ivana Vidović Bolt. Zagreb : Hrvatsko filološko društvo ; Filozofski fakultet, 659-665.

VLAŠIĆ-ANIĆ, Anica. 2004. Kafka, Kugla, Harms : mimikrija lijepog na poprištu estetike mučnine. // *Oko književnosti: osamdeset godina Aleksandra Flakera* / uredio Josip Užarević. Zagreb: Disput, 121-136. [u tisku] **

VLAŠIĆ-ANIĆ, Anica. 2009. Žudnja za plemenitim kazalištem. Dunja Kopolčec-Burić (1954. - 2008.). In memoriam. Zarez 250 (god. IX, Zagreb, 8. veljače 2009.), str. 15-16.

VLAŠIĆ-ANIĆ, A. UT.:2/2011. [u tisku/1] Fragments of Parchment Codices on the Covers of Old Books. // Summer School in the Study of Historical Manuscripts. Zadar, September 2011. / Zadar: University of Zadar, Department of Library and Information Sciencis; Graz: Karl-Franzens-University of Graz, Vestigia – Manuscript Research Centre; Zagreb: University of Zagreb, Faculty of Philosophy, History Department.

VLAŠIĆ-ANIĆ, A. UT.:2/2012. [u tisku/2] Flaker/izam ljepote: pergamene iz traperica. // Međunarodna konferencija »Zagrebački pojmovnik kulture XX. stoljeća: Nomadizam. Lovran, 27.-29. 04. 2012.«. J. Vojvodić (ur.), Zagreb.

Welfare State International. <http://welfare-state.org>. 3.01.2013.

1 Trapericama, čija se duhovna 'KUGLA-nepotrošivost' još i danas tihotrajno upričava i u naše 'avangardno-pionirsko' »traganje u Flaker/ovskim trapericama« za glagoljicom u kapucinskim samostanima u Hrvatskoj i Europi – usp. Vlašić-ANIĆ UT.:1/2011. UT.:2/2012.

2 Usp.: Rundek 1976; Foretić 1998; Vlašić-ANIĆ 2001, 2004.

3 Usp.: Flaker 1982, 1984, 1988; Oraić-Tolić 1990.

4 Prema Pörtner 1963: 13, prev. i istakla A.V.A.

5 Otkriće alternativne estetike kazališta na starom kazetofonu (u grčkom zatvoru, kamo je dospio zbog šverca hašiša), Wilson koji je »negdje rekao da dramski tekst najbolje funkcionira ako ga puštiš na starom magnetofonu i s potrošenim baterijama« (Burić R/2007) primijenio je kasnije na jednom brdu u Iranu u predstavi, čija se jedna jedina fotografija zauvijek utisnula u Burićevu pamćenje.

6 Usp. Robert Wilson. <http://robertwilson.com> 3.1.2013.

7 Usp. *The Living Theatre*. <http://www.livingtheatre.org>. 3.1.2013.

8 Usp. Welfare State International. <http://welfare-state.org>. 3.1.2013.

9 Nakon sudjelovanja na Međunarodnom kolokviju kazališnih istraživanja održanom u okviru beogradskega BITEF-a pod vodstvom Eugenija Barbe, grupa je iste 1976. g. nastupila i

na zagrebačkom festivalu *Dani mladog tetara* s »indirektno političkom« predstavom *Lice* – definiranom kao »upit glumca samom sebi o vlastitom identitetu u trenutku kad mu nestaje slušalac s kojim je dijelio istu povijesnu i političku sudbinu« (Krušić 1976: 13). Oblikovana od »fragmenta njihovih vlastitih doživljaja, uprizorenih snova, slutnji, strahova«; predstava nije nudila novinu u izrazu već, u »otvorenosti s kojom se njezini tvorci i učesnici pitaju tko su, u hrabrosti s kojom susreću sami sebe, s kojom susreću publiku koja ih možda uopće ne razumije« jer su njezina »tri glumca trenutno odsječena od društvenog konteksta koji je sve donedavno davao smisao njihovom bavljenju kazalištem« (*ibid.*). Usp. i: *Libre Teatro del Libre*. <http://teatrolibre.org>. 3.1.2013.

10 Usp. *Dogtroep*. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Dogtroep>. 3.01.2013.

11 Usp. *Gorgona*. <http://www.msu.t.com.hr/gorgona.htm>. 3.01.2013.

12 Usp. TV emisiju *Crveni peristil. Fotografija u hrvatskoj*, Ana-Marija Habjan (ur.); grafika PETIKAT, Zagreb 2008.

13 Već Z. Sviben istaknuo je da su »ondašnji &TD i uspješni mu ravnatelj Vjeran Zuppa, službenik mračnog Studentskog centra« te Ivica Restović, pravnik tog istog centra, oduzeli studentsko-kazališnoj mladosti SEK-a i SSG-a prostorije za rad, dodijelivši im »neke barakaške kancelarijske sobice, gdje se veći broj ljudi uopće nije mogao ni okupiti, a kamoli – probati«. (Sviben R/2002)

14 Prema istoimenu *filmskom sinopsisu* Branka Ivande ovu je predstavu (premijerno, repertoarski i u sklopu programa *IFSK-a*) SSG izvodio u polukružnoj dvorani Teatra &TD 1975. g.; dok je na *Međunarodnom festivalu otvorenih scena* u talijanskoj L'Aquilli (ujesen 1975.) isti ansambl igra već kao predstavu *Kugla glumišta*.

15 Zamišljena kao crnomuhorna 'scenska kolažna salata' od najraznorodnijih, kazališnom realizacijom do apsurdna provociranih, tipičnih situacija – odraza najintimnijih dječjih zamisli iz djetinjstva o budućem vlastitom građanskom zanimanju (npr. kirurg, stjuardesa, balerina, profesor itd.) – svakoga sudionika zahtjevano je postavljala pred zadaću aktivnoga (samo)redateljsko-glumačkoga 'uigravanja' u alogički 'pomaknute', kako vlastite, tako i tuđe, 'situacije želja'. Međutim, prvotni SSG-ovski koncept oštre društvene satire doista je već netragom iščeznuo, a neki 'novi' nije se ni naslućivao. Duboko razočarani beznadnim neuspjehom, mnogi gorjivji entuzijasti definitivno napuštaju SSG i svoje amatersko-kazališnoscenske snove odnose u druge dramske družine (npr., za Seada Alića i Milorada Pupovca bila je to Daska u Sisku, Božo Kovčević pridružuje se Cocolleoccu) ili se posvećuju drugačijoj kreativnosti (npr. Dubravka Cimperšak – pisanju poezije; Darko Rundek – glazbi).

16 Zasada svejednako nedovršen, jer pismenoj evidenciji sudionika u predstavama nikada se nije pridavalo posebno znančenje – osim u rijetkim, iznimnim slučajevima kada su organizatori pojedinih festivala to izričito tražili, a dokumentacija je redovito i ostajala kod njih – što rečito svjedoči o dosljednu prakticanju KONCEPTA ANONIMNOSTI u osvještenoj KOLEKTIVNOSTI AUTORSTVA.

17 »To je vrijeme bilo istodobno koliko politično i apolitično, vrijeme i kontra lijevog i šezdesetosmaškog, i kontra nacionalnog i proljećarskog osjećaja, a čiji su se osjećaji, kao odjeci europskih studentskih zbivanja i hrvatske nacionalne politike, prilično dobro ugnijezdili u studentskoj kulturi i supkulturnoj Zagreba. Bilo je to doba kad je, sve zbog '71. i ukinut Savez studenata, ne bi li se, spojivši se sa Savezom omladine, apolitizirano u Savezu socijalističke omladine. A i čuveni se IFSK iz značajnog studentskog festivala transformirao u više blokova podijeljenih kroz godinu: Dane mladog teatra, dok je Šnajderov i Gašparevićev Prolog, zaboravom prepuštajući svoje studentske i političke poticaje, kušao biti upravo glavnim strujom i centralnim časopisom u Hrvata, a i šire.« (Sviben R/2002)

18 Koji su – usprkos naslovnoj ulozi D. Kopolčec u SEK-ovoj predstavi *Na glavnog čestit* (A. P. Čehova) s kojom su gostovali i u Beogradu – odlučili da "sami moraju »nešto pokrenuti u okviru ove provincijalne krčme koja se zove Zagreb.« (Burić 2007)

19 »Gavellin učenik Branko Mešeg osnovao je mini teatar Okruglu scenu u Osijeku, kao i školu koju sam pohađao tri godine. Napravili smo grupu i došli u doticaj s literaturom kao što je Handke, i nas par iz te grupe došlo je u Zagreb.« (Burić R/2006)

20 Prema: »preobražena dade« (A.B. Šimić /1921/ 1960).

21 Usp. SCHWARZ (1977: 128) (citat prev. A.V.A., u: VLAŠIĆ-ANIĆ 1997: 190).

22 Naco Oster sjeća se da se Dalije dolazak na premijeru doista planirao, dogovarao i očekivao do zadnjeg trena, kada je ipak otkazan.

23 Prema: »ARP/ADA« dadaista J. H. Arpa – usp. VLAŠIĆ-ANIĆ 1995, 1997.

24 »Pokazalo se naime da je Dalija ipak trebalo igrati prema njegovom receptu, da nije trebalo suprotstavljati besmislenost teksta realističkim slikama crnih strana života, već ići stopama testa, još više ga zaštititi kazališnim kičem, nesklapnostima, nadrealističkim kombinacijama na način Dalijevih slika, stvarati nestvarnu atmosferu, približiti se ekstazi ali suzdržano s uvijek spremnom dozom unutrašnjeg podsmijeha na vlastiti račun. Da je "Ljubav i pamćenje" igrana tako, možda bi se nešto i moglo ušćariti na Dalijeve račun ...« (Ježić 1976) Dovedenom u situaciju da joj se »sudi ti, da se raspravlja o njenom smislu što je već mnogo opasniji pothvat, jer je poznato da Dalij postoji do onog trenutka dok se ne ide čepkati po sadržaju njegovih riječi i simbola.« (Ježić 1976).

25 Uz *Kugla glumište* bili su to i: **1. Teatar iz Kikinde** pod stručnim vodstvom Dragana Jovića – s predstavom *Laža i paraliza* po Jovanu Steriju Popoviću – izniman ne samo »visokom razinom izvedbe«, već i kao »čimbenik kulturnoga života čitave jedne regije« (Krušić 1976: 12); **2. Klub 19 iz Imotskog** s monodramom *I dajem ti na znanje...* koju je, prema tekstu Frane Jurica, uz redateljsku asistenciju glumca splitskoga kazališta Ratka Glavine izveo glumac amater Ilija Zovko, vrlo uvjerljivo odigravši »jedno od mnogih nedjeljnih popodneva jednog od 8263 Imoćanina na privremenom radu u inozemstvu« (*ibid.*) – kao teatralizaciju fenomena imotske svakodne-

vnice: problema ekonomske emigracije; **3. KUD »Goce Delčević iz Bosilova** s predstavom »nacionalno-patietičnog teatra od prije stotinu godina« (*ibid.*) kao fenomenom lokalnih kulturnih standarda s respektabilnim odzivom publike u Stručici, Titovom Velesu, Geveglji i okolnim selima; **4. amateri *Zitograd*** s parodijom na epski patos **Marko Kraljević – superstar** u kojoj je, lišenoj »romantike«, »povijesne veličajnosti« i »sudbinske drame« sve »šminkala«, a »Marko, koji Musu Keseđiju sređuje u ležernoj maniri jednog Manixa, Junak je trećerazrednog TV serijala.« (op. cit., 13); **5. družina studenata beogradskega fakulteta dramskih umjetnosti Dvorista** s predstavom **San Ivanjske noći** Williama Shakespeara – koja je obradovala zavidnim glumačkim potencijalima i mladenačkim žarom te »moogućnošću da postane prvim stalnim ansambлом na prostranom području Novog Beograda« (*ibid.*); **6. zagrebački Historioni** s premijerom **Krnjevala** prema tekstu Stjepana Šešelja – još nedorečenom predstavom u kojoj jasnoću metafora i simbola prilično hermetične priče tek treba očeakivati; **7. argentinska grupa Libre Teatro Libre» iz Cordobe** (*ibid.*).

27 Svo moje dotadašnje scensko iskustvo na pravim kazališnim daskama svodilo se npr. na sudjelovanje u amaterskoj predstavi *Michelangelo Buonarroti* M. Križe, koja je u režiji Ivana Lovričeka uprizorena u Varaždinskom HNK-u August Cesarec.

28 O Stanislavskom, Grotowskom, Mejerholđu, Bertoldu Brechtu, Georgu Kayseru, Salvadoru Daliju, BITEF-u; o NE/smislu kazališnih uprizorenja nekih bijelih slika točno u trenucima izlaska prvog proljetnog sunca na Bundecku, o jednoj lastavici koja treba spustiti s mamutice u određenom ritmu događanja *Dočeka proljeća*; o IFSK-u i zagrebačkim *Danima mladog teatra*; o zelenom gušteru Mirka Ilića i što će se s njim događati u *Mekanim brodovima*; o odlasku Nace Oстера u JNA; o Doorsima i Majakovskom i Poletu i gdje ispeći kruh od deset metara za isto toliko dugačak stol s bijelim zecom i medom za publiku; o vjenčanju Buce i Mile; o Pink Floydima i Šišovom rođendanu u Cocolleoccu; kako uprizoriti Flash Gordona i Snježnu kraljicu i kako je Matana dirnula *Priča o djevojci sa zlatnom ribicom* i *circusu Plava zvijezda*; o NE/lijepim čašama, bijelim kušuljama i kravatama koje treba kupiti za Dalijevu večeru u *Ljubavi i pamćenju*; o raznobojnim plastikama, plesu s maskama, plaštevima, klaunovima, bijelim rukavicama; o praktikalima, šminkama i škarama; o plakatima, BITEF-u i Sterijinom pozorju, Muzičkom Biennaleu... Tu su profederalili i mnogi protagonisti "novog vala": Jura Stubičić, Darko Rundek...

Danas, kad mi se čini da bi sve ove dotaknute impresije trebalo Chagalovski komponirati na bijelom platnu možda isto dugačkom deset metara i u tehnici kolaža laticama cvijeca, medom, zrcnica raznobojnih stakalaca koja međusobno reflektiraju svjetlost koja se onda pretvara u zvukove Šilovih kompozicija za Nevenog r i duet braće Šuljić i da se sve to može vidjeti još u velikom Kugla-ogledalu na prostranoj zelenoj livadi s naslopljivim nebom i puno sunčeva zlata ...

29 Prema naslovu Kugline minijature filmske parodije *Ne za novac rođeni* u predstavi *Kugla Cabaret* 1982. g.

30 Prema parodiističkoj filmskoj minijaturi *Od vječnosti do davde u Kugla Cabaretu*.